

ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНО-ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ В УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Дудаш Олександра Ярославівна,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Хома Т. В., к.пед.н., асистент кафедри фізичного
виховання ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Україна

Важливою умовою формування всебічно розвиненої особистості є належна її фізична підготовка, дотримання здорового способу життя, поєднання рухової активності, загальнолюдських цінностей, моральних якостей. У Державному стандарті базової загальної середньої освіти визначено ключові компетентності, серед яких громадянські та соціальні, що пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей: «...виявлення поваги до інших, толерантність, уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати, долати стрес і діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації; дбайливе ставлення до особистого, соціального здоров'я, усвідомлення особистих відчуттів і почуттів, здатність дослухатися до внутрішніх потреб; дотримання здорового способу життя; розуміння правил поведінки та спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах і середовищах та ґрунтуються на спільних моральних цінностях; спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності» [1].

Виховання морально-вольових якостей учнів у процесі занять фізичною культурою і спортом є одним із першочергових завдань, позаяк вони є необхідною передумовою для успішної життєдіяльності здобувачів освіти в швидкозмінному соціумі. Означеній проблемі присвячено низку наукових розвідок (Бойченко А., Дубовик Ю., Лайчук А., Мовчан В., Осіпцов А. та інші).

За результатами наукових досліджень А. Лайчук стає зрозумілим, що «процес морального виховання учнів на заняттях із фізичного виховання та у спортивній діяльності полягає в закономірному оволодінні ними морально-

етичними знаннями, умінням бачити моральну основу в змісті дисципліни та спортивних заходів, систематизації цих знань і перетворенні їх у переконання» [3].

Опираючись на різні позиції учених, Ю. Дубовик зауважує, що для успішної життєдіяльності в сучасному суспільстві у людини мають бути сформовані насамперед такі морально-вольові якості: цілеспрямованість, ініціативність, наполегливість, витримка, сміливість, дисциплінованість, організованість, енергійність [2].

В. Мовчан за результатами дослідження доходить висновку: «правильно організована суспільна діяльність в процесі занять фізкультурою і спортом сприяє вдалому вирішенню виховних завдань, вона є справжньою школою набуття морального досвіду, а сам процес спортивного тренування одним із важливих засобів виховання. З одного боку, це виховання патріотизму, свідомої дисципліни, самостійності, чесності, товаришкості, взаємодопомоги; з іншого сміливості, рішучості, працелюбності, ініціативності, наполегливості» [4, с. 18].

Найактивніше процес формування морально-вольових якостей проходить у підлітковому віці, що зумовлене психолого-фізіологічними особливостями, наявністю надмірної емоційності. Державним стандартом базової середньої освіти 5-6 клас визначено як адаптаційний цикл. Перехід із початкової школи в середню виявляється переломним у житті дитини. Відбуваються зміни в організації навчальної діяльності (на відміну від початкової школи), у спілкуванні з однолітками; учні адаптуються до нових правил, стилю і темпів навчання, намагаються самоствердитись. Належна організація уроків фізичної культури у цей період сприяє не тільки формуванню мотивації до занять спортом, бажанню розвивати рухові навички, реалізувати власні можливості, а й особистісно виокремитись, отримати повагу у колі ровесників.

Серед засобів фізичного виховання, що впливають на становлення морально-вольових якостей учнів, виокремлюємо фізичні вправи, рухливі ігри, спортивні змагання, естафети, флешмоби, інтелектуально-спортивні тренінги,

бесіди, створення спортивних колажів, фестиваль-челендж, воркаут, скейтінг тощо.

Проаналізуємо окремі з вищезазначених. Рухлива гра «Порожнє місце» сприяє розвитку швидкості, уважності, формуванню вольових якостей та оволодінню своєю поведінкою; гра «Зайці в городі» дає змогу виховати у дітей рішучість, дисциплінованість, відповідальність. Спортивно-танцювальний флешмоб «Ми – чемпіони» дозволяє залучити численну кількість учасників, які виконують ідентичні спортивні рухи, утворюють олімпійську символіку. Флешмоб сприяє формуванню відповідальності, взаємоповаги у колективі, умінню співпрацювати в команді, допомагати один одному. Фестиваль-челендж «Спортивна гордість школи» має на меті за допомогою соціальних мереж зібрати та поширити інформацію про випускників закладу освіти – переможців спортивних змагань, обов'язковою умовою є наявність спортивних хештегів. Така діяльність виховує ініціативність, цілеспрямованість, уміння вислухати ідеї та пропозиції однолітків. Створення колажу «Спортивне сімейне хобі» мотивує учнів до рухової активності разом із родиною, формує сімейні цінності, повагу до батьків, етику спілкування, бажання допомогти, підтримати.

Інтелектуально-спортивні тренінги передбачають інтеграцію уроку фізкультури з іншими навчальними предметами (математика, географія, українська література), поєднання знань з руховою активністю формують уміння конструктивно співпрацювати, співпереживати, спільно знаходити правильні рішення, не залишаючи товариша наодинці з вирішенням завдань.

Вважаємо, що добір різноманітних засобів фізичного виховання спонукає учнів долати труднощі, керувати своїми емоціями в процесі занять фізичними вправами, уникати небажання займатись спортом, боротись із поганим настроєм, підпорядковувати свої дії вимогам спортивного колективу. Розвиток спортивних здібностей можливий за умов такої діяльності, яка викликає позитивні емоції.

Отже, нами окреслено шляхи формування морально-вольових якостей в учнів 5-6 класів засобами фізичного виховання.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. URL: [http:// ru.osvita.ua /legislation/Ser_osv/76886/](http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/)
2. Дубовик Ю. М. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до формування морально-вольових якостей учнів основної школи: дис. ... канд.пед.наук: 13.00.04. Харків, 2018. 267с.
3. Лайчук А. М. Формування морально-вольових якостей учнів під час тренувального етапу в спортивній школі. Народна освіта. Електронне наукове фахове видання. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5588.
4. Мовчан В. П. Фізкультурно-спортивна діяльність як один із засобів виховання дисциплінованості підлітків. «Молодий вчений». № 4.1 (68.1), квітень, 2019 р. С. 16-19.